

ТУСПАХ

НУРЛАТ РАЙОНЁН ОБЩЕСТВАПА ПОЛИТИКА ХАСАЧЁ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА НУРЛАТСКОГО РАЙОНА

Хаҗат 1931 сулхи июльн
9-мәшәнге тухма пусланә.

№ 91
(4660)

1998 сулхи август (сурла)
уйәхән 12-мәшә, юнкун

Паләртнә
хакпа.

Сёр ёс законёсене пәсма юрамасть

Иртнә эрнекун, августан 7-мәшәнге, Нурлат районёне хула администратийён пусләхә Ф.С.Сибатуллин хресченсемпе фермерсен хушаләхәсен ассоциацийёсен, агропромышленность комплексын продукция туса каларакан предприятийёсен ертүсисемпе, ял хушаләхәпе апат-шимёс управленийён тәп специалисчәсемпе канашлу ирттерчә. "Лайәх сумәр сунипе сире!" - саламласа урә сак ёслә телшулава вәл. Чәнах та иртнә сумәр пите вырәнлә пулчә, чәкәнтәр үстерекенсен камәлне сәклерә. Август уйәхәнче тата сентябрь пусламәшәнге пәр-ик хутчен сакән пек сумәр сунипе ытлашши пулмәччә - сак уйәхәнче шәрәх санталәк тәнипе сёр типсе кайнә. Тырси пәчәк хәвәртләхпа пыни, пәрчәллә культурасене хуллаң сапни район ертүсисене пәшәрхантарат. Тәкакланә пусләх ресурсёсем тата сёр ёсчәнемсә вай хуни шанәса тәрре кәлармарәс пулин те - типә санталәк хәйәннех турә, үстернә тухәса йөркеллә те чи кәске вәхәтра пухса илмелле. Савәнпа та тухәса пухса илекен конвейера вәсәмсёр тимләх уйәрмалла, тәрәслесе тәмалла - сакәншән ассоциациясен председателёсем

явап тыгасчә. Унтан Ф.С.Сибатуллин хәш-пәр хушаләхәнче сәре ёслесе хатәрлемелли технологие пәхәнманни тата пурнаслакан агрометелсен пахаләхне шуга илменни сунчен пәшәрханса пәлтерчә. Кәсал сёртме сухине август уйәхәнче вәслеме тата тәпрана ял хушаләх сәтәрсисемпе сумәкурәкран хутәлемелли системәпа туллин уса курма май пур. Сакә сёр пулхәлхәне үстерме пулшә. "Пахаләха вара ытларах тимләх уйәрмалла! - конкретлә задача паләртрә администратии пусләхә. - Кәрхи культурасене начар ёслесе хатәрленә, муклашкәллә йәрансене акни уса сәр. Тимсөрләх кәтартни ситес сулхи тухәса япәх витәм күрә. Акә кәсал та сакәнпа тел пулма тәр килнә, ана хәрринче пухасем тулли, шаларах вара лару-тәру япәх. Апла хире пур сёрте те пәр пек ёслесе хатәрлемен, сёр вара, паллах, сакәнпа киләшмест. Тәпрана курәннә сёрте, ана хәрринче кәна мар, кашни гектар сунче теллән те аста ёслесе хатәрлемелле", - терә администратии пусләхә тата ассоциациясен ертүсисене вырәнсенчен тәратса, хәш-пәр тәсләхсем илсе кәтартрә. Ку енепе тәпрана ёслесе хатәрле-

мелли технологин мәнпур требованийёсене пәхәннасине тимләх уйәрасси пирки хыгтә йитәс. Тухәшпән кәрешессинче супер элита сортлә вәрләхсемпе уса курмалли пысәк пәлтерәшлә саманта та паләртрә. Кәсал районән 600 тонна ытла вәрләх улашгарса илме май пур. Канашлура хушаләхсене реформәлас темәна та сүтатрәс. Паян сёр хусине тупма йывәр, тунә ситәнүсенчен чакма тәр килни вара икә хутшел. Кунта Ф.С.Сибатуллин "Москва" ассоциацияе пулнә паллә тәсләхе кулянса илсе кәтартрә. 1997 султа, кунта вищә кооператив йөркелесен, хушаләхра ёссем лайәхланнә. Сёр ёсчәнемсә районта ытисенчен маларах акана вәсленә, чи кәске вәхәтра - тырпул пухасине, сёртме сухине. Кунти механизаторсем "Игенче" ассоциацияе те кәрхи уй-хирте пулшәшә. Ун чухне патшаләха та иртнә сулхисенчен вищә хут ытларах тула суннә. Ёс дисциплине те лайәхланнә, сунсем камәллә вай хунә. Мәншән? Сёр шәпине хуасем хәйсен алине илнә тата күршә сине йәвантарма пәрахнә. Анчак кәсал ассоциацияе председателне суйланә та... йөркелесе янә механиз-

мра кәлтәксем паләрма тытәннә. Вәртәйләхә кашни коллектив ёсән юлашки результатёшән явап тыгассин тәп, чәрә формине пәснинче пулә. Сёрпе тата пулхәхпа харпәр уса курас сул-йәре суйласа илнә, пәрремәш тивәслә кәтартусем паләрчәс пулсан, кивә меслетсене аса илмелле мар. Халыхи рынок законёсем пачах урәх. Администратии пусләхә сунтармалли сөрмелли материалсемпе перекетлә уса курас ыйтусене те хускатрә, ку енепе хресченсен хушаләхәсен "Сәнче" ассоциацияён ёсәнчи ситменләхсене, производствари мәнпур кулленхи ыйтусене татса парассишән кашни хушаләх ертүси явап тыгассине вайлатмаллине тата ёс дисциплинине сирәплетмеллине паләртрә. Унтан канашлава хутшәннисем "Киклә" ассоциацияе уй-хирәнге пулса курчәс. Агротехника требованийёсене пәхәнса ёслесе хатәрленә сак хирте аван тухәс пухса илесе шанәс пур. Хресченсемпе фермерсен хушаләхәсен ассоциацияёсен ертүсисем камран тәсләх илме пулара сәсә. Ёсә вырәнсенче активлатасси юлать.

Т. НАЗАРОВА.

"Тухәс-98" пресс-центр пәлтерет

Тахсанах кәтнә те кирлә сумәр сав вәхәтрах тырпул пухса кәртме чәрмантарчә. Юлашки вищә-таватә кун хушшинче сапса илнә лаптәксем "Киклә" ассоциацияе, Мичурин ячәпе хисепленекен хушаләхра үсрәс. Паянхи кун телне сурхә тулла мичуринсәсем чи нумай сапса илнә - 150 гектар. "Киклә" тата Хафизов ячәпе хисепленекен хушаләхсәнче те сак лаптәксем сёршер гектар шутлана сәсә. Мичуринсәсем саплах пухнә мәнпур туллән шүчәпе тата паянхи кун телне сапса илнә тырпулла малта пырас сәсә.

Ёнерхи кун телне кәрхи акана Хафизов ячәпе хисепленекен хушаләхра - 90, "Киклә", "Төрнез", Мичурин ячәпе хисепленекен ассоциациясәнче 40-50 гектар сунче ирттернә. Районта сак ёсә 8 хушаләх пуләннә. Кәрхи сёртме тунә лаптәксем юлашки тәватә кун хушшинче икә хут үснә. Сәт-су комбиначән хушма хушаләхәпе "Агрохимсервиссәр" пулне, сак ёсә ыгги мәнпур хушаләхсем тытәннә. "Татарстан" ассоциацияе, Мичурин ячәпе хисепленекен, Синдряков ячәпе хисепленекен хушаләхсәнче 400-шер гектар ёслесе хатәрлеме ёлкәрнә. "Заря" хушаләхра, сахәр завочән хушма хушаләхәнче кәрхи сёртме тумә паләртнә лаптәксен пәрре пилләкмәш пайне ёслесе хатәрленә. Сав вәхәтрах хәш-пәр хушаләхсәнче тракторсем вищә-таватә кун хушши хире тухман. Вильәх апачә хатәрлессине илсен вара, витаминлә курәк сәнәхне Синдряков ячәпе хисепленекен хушаләх чи нумай хатәрленә - 58 тонна. Султаләкра кирлә чухлә угә, сенажа планән суррине хатәрлене шуга илсен, хушаләхра пәр вильәх пушәне 13 центнер апат единици хатәрлене те теләнтәрмест. Сак апат 17-19 центнер шутланакан хушаләхсем те пур-ха, анчак кунта вильәх шугне, апат тугләхне, юлашкинчен - траншейәсенчи сенаж пәлтәрхи е кәсалхи пулинне шуга илмелле. Мәнле апат пулинне илсен вара, кукурузәна силосләх пухса илме вәхәт ситнә - траншейәсене типнә курәксене сәтеклә кукурузәпа хутәш хумалла.

Канма кайрәс

Сак кунсенче районтан тәхәр ача социал-лә тивәстерү Министерствине енепе Крутушка кану лагерне кайнә. Нумай ачаллә тата аттесёр е аннесёр сәмьесене тәлевсёр путивкәсем пама паләртнә. Ачасем лагерте 21 кун пуләс, унта вәсем вәхәта лайәх ирттерме тата вай пухма пултарәс.

ПАХСА ТУХ. ТАМЛАШТАР. ПӘТӘМЛЕТ.

Цифрәсен пәрремәш графие - патшаләха 7 уйәхра сәт сутнә, иккәмәшә - сәт суса илнә (пәр ёне пулне куларса шугласан).

"Дуслык"	3483	4204
"Кондурча"	3375	4074
Мичурин яч.хис.	2560	3221
Синдряков яч.хис.	2518	2991
"Сәнче"	2305	2857
"Киклә"	2121	2463
"Родина"	2013	2367
Хафизов яч.хис.	1983	2549
Сахәр завочән х/х	1976	2524
"Черемшан"	1637	2263
"Төрнез"	1624	1993
Кузнецов яч.хис.	1606	2053
"Рассвет"	1595	2684
"Заветы Ильича"	1573	2292
"Заря"	1570	1930
РСУн х/х	1507	1842
"Чулпан"	1396	1921
М.Джалиль яч.хис.	1361	2222
"Татарстан"	1322	1735
"Игенче"	1233	1575
"Урняк"	1220	1761
"Тан"	1195	1657
Илоткино - 3	1150	2075
Илоткино - 2	1150	2073
"Алга"	1119	1459
"Комбайн"	1060	1332
"Нур" кооп.	849	1583
Нефтебазан х/х	785	1374
"Руслан" кооп.	389	731
Район тәрәх	1651	2168

Парәма тәлемелле

Иртнә эрнекун администратии пусләхән сумә Н.Б.Мулюков пурәнмалли суртсене газификациле сәтләшпе пурнаслаңа ёссемшән тәлес шугпа ял халәхәнчен укса-тенкә пустарасине тивәштерес тәләшпе вырәнти самоуправленин Совечёсен председателёсемпе канашлу ирттерчә. Сүтсе явмалли темәна

хускатма пурнас хәй хистерә: сүтсанталәк газә кашни киле ситрә, парәмсене вара газовиксене тәлесә татман - ял суннин сәмье бюджетчә шәтәк. Канашлура сак ыйтәва татса пәмалли сул-йәрсем сунчен ёслә кәласу пулчә. Саплахшкулсене, клубсене, фельдшерпа акушер пункчәсене тата культурапа социаллә ытти объектсене малашне газ кәртмелли

плансене сүтсе яврәс. Канашлу ёсне "Востокмонтажгаз" АООТ генеральнәй директорән сумә Н.П.Золотов, 2-мәш СУ начальникә (Отрадный хули) Ф.Н.Гизитдинов, халәх депутатчәсен Нурлат пәрлештернә Совечән, ял хушаләхәпе апат-шимёс управленийён яваплә ёсчәнемсә хутшәнчәс.

Шкул ачисене - парнесем

Фломастерсем, сәрәсем, конструктор, пәр коробка пластилин, үжермелли альбом, тетрадьсен комплекчә тата ытти - саксене пурне те парнеләс кәсал районти шкулсенче 1-3-мәш класра вәренекен 202 ачана (амәшсәсем ёс сёр статус тытса тәрас сәсә). Ачасем валли илемлә коробкәна вырнастарнә сак кирлә те хирте парнене ёсә вырнастаракан Нурлатри центр хатәрленә.

Налук инспекторне ан хәрәтәр!

Җак заметкасен ячә кама-тәр шутласа кәларнә, кулашла пек туйһәнә. Пачах апла мар. Вәртгән пелтереш ан шырар. Мәнле пур, сапла аңланар. Эпә пулашма хәтәр.

Налук инспекторсен аңланман ыйтусем нумай. Тәсләхрен, юридически тата уйрәм сынсенчен түлев илмелли уйрәмләх. Пәрремеш категорије епле те пулин килештерме май пур пулсан, тепринпе вара - йәләхтармаш ес ес.

Тәсләхрен, иртнә сул вырәнти бюджета граждәнсенчен 261 пин тенкә кәнә, сакә ватам предприятин пурләхә сине хунә налук чухлә шутланат. Тәрәшни пәр пек-ши вара? Налук инспекторне шәпах сак ыйту пәшәрхантарат, унән мәнле те пулин майпа халәхран кәшт та пулин укча пухмалла вәт.

Анчах сынсем налук инспекцине сайра-хутра пырасә. Хәшә ивещени илсен те васкамасть. Сапла вара

инспекторсен хәйсен аса илтерме тивет. Налук инспекторән патшаләх тәрәнтармалла пулса тухат апла. Сакна түрремәнх аңланмалла. Саканта вара эфир чәнсе калани актуаллә. Шәпах сапла: граждәнсем, налук инспекторсене ан хәрәтәр!

Пәррехинче хәрарәм-инспектор ватә граждәннинән суртне пырса кәрет.

Хәйне чәнессе кәтет, кәтсе илеймесәр, хуҗасене шыраса сывақан пүлеме ситет. Вырән синчи мучи курса аңа вәрәтма шутлат. (килнә-тәк, пуш алапа кайман әнтә), чәнсе пәхәт, анчах мучи вәрәнмасть. Хулпусийәнчен тәксе пәхма шутлат... хәра-са каялла чакат: кил хуҗи вилсе кайнә иккен, аңа нимәнле "васкавлә пулашу" та пулашаймә. Тепәр тәсләх - арсын-инспектор түлемен хәрарәм патне каят. Хуҗисем килте пуррипе савәнса малалла кәрет, унта кил хуҗи хәрарәмә

кәпе-йәм сават иккен, мән тәхәннә тесе шутлатәр эсир? Пәлеймәр сав... Сарамасах, намәс пулнине сәр тәпне анса кайнчә. Вәл мар, инспектор хәй "анса кайнә", кәтнә пекех.

Пәррехинче вара... Сүләрех асәннә пек тәсләхсем уйрәм сынсенчен налук илкен пайра темән чухлә. Анчах сәмахә ун сынчен мар-ха халә. Ахалә сынна (ахалә маррине те!) аңлантарма йывәрри сынчен: түлемелли вәхәтән официаллә йәрки пур - сентябрән 15-мәшәччен тата ноябрән 15-мәшәччен. Вәхәтне ирттерсе ятән пулсан, хәвах айәплә, кашни кун 0,3 процент хушәнса пырат. Ку налук түлекенсен реестрәнче пәләртнисене кәна тивет-ха, ытисем вара пени хура-ссинче хәлә ыйтасинчен хәтәйма пултарасә.

Җак заметкасене кулашларак тәвас те ни нимән патне те ил-

се ситермерә. Машкалласа кулмалли вәхәт мар - патшаләх хәрушләхрә тәсә, хыснана хушәнтармалла. Пәтәм тәнчере сапла тәсә: бюджет уйрәм сынсенчен илнә налук сынче тытәнә тәрәт. Тен, сапла та пулә...

Анчах та пирән, тәсләхрен, налук түлекенсенчен виҗсәмеш пайә сәс мәнпур налука түлет, ытисем - сәмәлләхсемпе уә қуракансем, урәхла каласан, пәр пайне сәс түләрәсә е пачах түләрәсә. Сапах налук пухакансем лайхә вәхәт ситессе шаңасә: пәхәпәр-ха, сәнә указ кәларсан (вәл тухас тәләшпе вәсем и к к л е н м е с с е), сәмәлләхсемпе уә қурмалли вәхәтә пәтерсен мәнле пулә (урәхла каласан, налук түлесинче сәмәлләхсене пәтерәсә).

Сапла пулса тухсан налук түлекенсем "сәмәлләх" сывласа янә пуләрәсә, "вәт япа-ла!" тесе пәсәсине шарт! сәпәчәс.

Д.ТЯМАЕВА.

Перемеш-99

1999 султа Пәтәм Союзри халәх переписә пулат. Вәл сакхәрмеш хут иртә. Унән тәлләвә паллә әнтә - районта, сәришәвә мән чухлә халәх пурәннине, саплах хуларә, ялта пурәннакансем әста әсленине, мәнле условисенче пурәннине тата ыттинә тәрәс те тәллә пәләртәсси. Переписә пәр вәхәтрах сәме структурин даппәйәсене, мәшәрәтнин шәйне, наци тата чәлхә йышине, вәрену шәйне пәләртмалли сәлқуҗ пулса тәрәт.

Пирән районта, хуларә переписә-99 тәлли хәтәрленессе мәнле пәни сынчен районти статистика пәйән началникән сүмә Фания Шарифовна САФИУЛЛИНА каласа пәрәт.

Пәрремеш утәмсем тунә

Халәх переписә яваплә тата кәткәс статистика есә, паллах, район тата хула масшәбәнче те. Сак ларутәрура картографи материалсене тәрәсләсси тата тәвәсси пысәк пәләрәшлә. План е карта пахаләхә переписә ирттерәссинче пәләрәт. Кунта пирә архитектура пәйәне сәр комитәчә пулашрә.

Халә статистика пәйә Нурләтән адрес шәйне тәрәсләт.

Эфир 14 урамән әсри лару-тәрәвне тәрәсләләрәмәр - центра, нефтяниксен, сельхозтехника тата чугун сул микрорайонәсенче. Сәмахран, ку списка Карл Маркс, Нефтяниксен, Гиматдинов, Тельман, Синдряков, Киров, Калинин тата ытти урамсем кәчәс. Карл Маркс урамә лайхә шәйра пулнине те пәләрәтсә хәвармалла - суртсене номерланә, урам ятне сәрнә табличкәсем те сирәпләтнә. ытти урамсенчи адрес шәйә чылай начартарак. Тәпрен илсен, Гиматдинов урамәнчи хәш-пәр сур-

тсен кирлә номерәсем сук. Хәш-пәр сәрте бләкхи ячә те сакәнса тәрәт-ха. Тәрәсләнә 360 суртран 79-шән номерәсем сук.

Адрес хуҗаләхәнче суртсене сиктерни, саплах икә хут шута илини пулма пултарат, савәнпа та Пәтәм Союзри халәх переписәне тытәничен пурне те йәркене кәртмәлле.

Яллә вырәнсенче те кашни хуҗаләхә шута илмәлле, тишкәрмәлле. Сапла, Пүләркүләнче ку тәләшпе әссем мәнле пәнипе паллашрәмәр. Шута илессе кунта лайхә шәйра.

Пирән пәйән хәтәрләну әссем ирттермәлли каләпәшә пәтә пысәк. Штатсене кәскетнә хысән коллективра пурә тәвәтә сын кәна юлат, савәнпа та сурт-йәрпе коммуналлә хуҗаләхсен вырәнти органәсен пулашрә пәтә кирлә пулат. Переписә тәлли лайхә хәтәрленес тата аңа аңәслә ирттерәс тесе пәрләхи вәйпа тәрәшәпәр.

Т.НАЗАРОВА каласпә.

Экономика енчен пәтә йывәр вәхәтра та чугун сул ОРСән коллективә хуҗә магистраль хуҗисен итерәссемшән тәрәшма пәрахмасть. Унән сутуилү тоқисем Нурләт, Погрузная, Шунтал станциясәчә вырәснә, анчах тәп база - Нурләтра. Хуларә пурәннакансем кунти магазинсене, унта әсләкен сынсене лайхә пәләсә, савәнпа та кунти улшәнусемшән вәсем пәтә савәнәсә. Сутуилү пүләмәсене халәхи вәхәтрине киләшүлән капәрләтнә, асортимент пуян, хакәсем вара чылай йүнәрех. Савәнпа та сынсем кунта кәмәлләх сурәсә. Паллах әнтә, рынок ОРС әснә те хәйән түрләтәвәссене кәртәт пулин те, коллектив халәхи вәхәтра юрәхлә, усәлләрах формәсене суйласа илет: сәмахран, рабочисем ес укши шүчәне тавар туяшма, столовайра талонна

Рынок условийәсене хәнахәсә

апатланма пултарасә. Чугун сул ертүсисемә ОРС киләштерәсә әсләни мәнпур ыйтусене суйласа илет: сәмахран, рабочисем ес укши шүчәне тавар туяшма, столовайра талонна

тимләхе тивәслә. Вәсен тәпзадачи - тәкаксемәсәр лайхә результатсем тәвәсси. Тавар савәнәшнә, клиентсене, коллектива сыхласа хәварәс тәсен, услугәсем намалли формәсене ялан

сәнетмәлле. Сәмахран, юлашки вәхәтра промтоварсен магазинне хуҗаләхра кирлә таварсем сутакан магазинна пәрләштернә, халә пүлеме реконструкцияме тытәннә. Тулаш енче капәрләту әссәне вәсәмен пулин те, шалта пәтә лайхә кафе бар "Солнышко" оборудованиленә, вәл апрель уйәхәнчене әсләт әптә. Сак илемлә те хәтлә, 40-50 сын вырәнасмәләх залра тәшулусем, туйсем иртәсә. Пәчәккәрех компани кабинәсем те заказ пама пултарат - вәсем иккә.

Чугун сул ОРСән пәчәккәрә Н.С.Сафиуллин кун пек сәнәләх юлашки пулмә тесе шантарат.

Вәхәтпа тан утма, унән таппине туйма пултаракан рынок условийәсенче те сұхалса каймә.

С.НУРУЛЛИНА.

Питә лайхә кантәмәр!

терәс Анапәран таврәннә хәвәлпе пиҗнә, тәрәкленнә ачасем. Нумалх пулмәсть вәсенчен виҗсәшә - хуларә 4-мәш номерлә шкулта вәренкенсем Рустем Хасанов, Ильнар Мусин, Марат Юнусов - редакцияре пулчәс.

45 сынран тәрәкан пирән ушкән кәнтәртан пәтә лайхә таврәнчә. Каласа памалли сителәклә. Эфир хула хәрринчи кану базин сурчәсенче пурәнтәмәр. Пирәнне пәрлә Альметьевск хулинчен пәна ачасем пурәнчәс. Вәсемсәр пуҗне кунта Хусантан, Заинскран, Сыранси Чалләран, Пәлхартан пәна әнтәсене тәл пулгәмәр, эфир вәсемпе туслашрәмәр, адресемпе улшәнтәмәр.

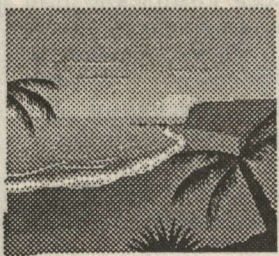
Ачасем кануна кәмәллә юлнә. Кашни кун ачасем пәр-икә сәхәт персик, виноград пуҗтарнә,

кунти плантацисем вәсене пәтә тәләнтернә.

- Саплах эфир Новороссийск хулинче экскурсияре пулгәмәр, - пәр-пәрне пүлсе каласа парасә ачасем.

Кашни кун апат хысән виҗ сәхәт хушши вәсем тинәс хәрринче пулнә, шыва кәнә, хәвәлпе пиҗнә.

- Тепәр сул та сирә сакән пек кану сәнсен, эфир киләшәтәр-и?

Түрех киләшнә пулгәтәмәр, - терәс ачасем. Юлашкынчен вәсем сакән пек лайхә канәва йәркеләкәссене - район администрацийән культура тата вәрену пәйәсен ертүсисене, ГИБДД инспекторне Ф.Н.Низамутдинова тав тумә ыйтрәс.

С.ХАЙРУЛЛИНА.

Редакция килнә сыру Пирәншән чи хәклә сын

Анне... Пирән унпа мән чухлә лайхәхи, хәкли сыхәннә. Эфир ун патне савәнәспата, хуйхәпа та каяттәмәр, вәл вара йәпатмалли ыра сәмахсем яланах тупатчә, эфир хаваслә чухне вара пирәнне пәрлә кулатчә, савәнәтчә! Пирән анне, Клавдия Евгеньевна Маслова, ыра кәмәллә та тараватлә хәрарәмчә, вәл пурнәса пәтә юрататчә. Вәл пире те шәп кәна сапла пулма воспитани парса үстернә, сынсене хисәпләме, ху тунә әссемшән явап тытма вәрентнә.

Пирән аннен сывләхә лайхәхә марчә. 1996 сулхи мартән 16-мәшәнче вәл районти тәп больницән реанимаци уйрәмне лекрә. Ун чухне В.С.Ефремов, А.В.Слепцов, В.Г.Абдулманов, Х.Х.Мингалеев, Р.Х.Фаттахова, Р.Н.Ахметшина, И.Б.Султанова врачем тәрәшнине пирән анне сывә юлчә, эфир унпа

каллек савәнса каласма тытәнтәмәр. Шел пулин те, чир каллек хәйән сынчен аса илтерчә. Кәсәлхи июлән 3-мәшәнче йывәр чирләскәр больница койки сине лекрә. Врачсем каллек унән пурнәсә сәлса хәварәс тесе тәрәшрәс. Анчах та сәнтермәлле мар чир пулчә, июлән 31-мәшәнче пирән анне вилсе кайрә.

Эфир врачсене, медсестрасене, санитаркәсене ыра кәмәллә пулнәшән, вәсен ылтән аллисәмшән тав тәватпәр! Сав йывәр кунсенче Римма Хавильевна Фаттахова яланах пирәнне сумлә пулчә. Аннене кәшт та пулин сәмәлрах пулгәр тесе тәрәшрә. Тайма пуҗ аңа.

Этем пурнәсә пәтә кәске. Йывәр вәхәтра пуләшнине вара нимәнне виҗме те, нимәнле хак пама та сук.

МАСЛОВСЕМ.

Иртерех пусласан, аванрах

(Агротишкерү)

Ырсаң усал пулмась тени үсентәран үстересинчи кәсалхи лару-тәрупа киләшсе тәрәтә пулә: шәрәх сәнталәк, пәр енчен, ял сыннисене тырпулсәр хәварчә, тепәр енчен вара, ситес сұлхи тухәс никәсне хывмалли лайәх условисем туса паратә. Сәмах сәртме сухаласинчи сунчен пыратә.

Вәртәйләх мар әнтә, хәвелпе сунна хәш-пәр уйсем сухалакан агрегатсене паянах йышанма хәтәр, кәрхи культурасене пусә савранәшәпе акма пәкса хәварна лаптәксене хәтәрлемелле, ыттисем сунче сәртме сухи тумалла. Сәртме сухине иртерех пусланни (паллах, агротехника срокәсенче) хәйән усине парә: пәрремәшәнчен, техникапа тухәслә уса курма май улә, иккәмәшәнчен, әс кәрхи сүмәр пусланичкен тәсәлмә, техника та юрәхран тухмә, вищәмәшәнчен, сакә та пысәк пәлтерәшлә, кәркуннеренех сухаланә участоксем сунчи тухәс, суркунне әслесе

хәтәрленисемпе танлаштарсан, гектар пусне 10 центнертан кая мар ытларак.

Сакна лайәх әнланакан тата мәнпур майсемпе уса курма тәрәшакан хушаләксенче сәртме сухине пусланә әнтә тата әссен чылай пайне август уйәхәнче пурнаслама шутлашсә. Кәсалхи әс условийәсенче ку әсе пәтәмпех (чәкәнтәрпе кукуруза анисемсәр пусне) сентябрь уйәхәнчен вәслеме пулатә. Ку тәләшпе хушаләксенче техника сителәклә, сухалакан тракторсем кәна 500 единица яхән. Тәрәс әнтә, уйәх пусламашә тәлне панә сведисем тәрәх вәсенчен 300-шә ытла юсавлә. К-700 тракторсен суррине яхән юсавсәр. "Киклә", "Тәрнең", "Заря", "Дуслык", "Кондурча" ассоциацисенче, РСУ тата "Агрохимсервисән" хушма хушаләксенче сухалакан тракторсен юсавләхә 73-86 процент шутланатә. Нефтебазән хушма хушаләхәнче, Мичурин ячәпе хисеплене-

кен, Муса Джалиль ячәпе хисепленекен ассоциацисенче вара пәрре вищәмәш пайә кәна, "Заветы Ильича" хушаләхра - сухалакан тракторсен тәваттамәш пайә. Мичурин ячәпе хисепленекен, Хафизов ячәпе хисепленекен, "Игенче", "Алга", "Чулпан", Кузнецов ячәпе хисепленекен, "Черемшан", Синдряков ячәпе хисепленекен хушаләксенче 8-11-шер единица юсавсәр, "Татарстанра" - 13, сав шутра "Алга", Кузнецов ячәпе хисепленекен ассоциацисенче, сәт-су комбинәчән хушма хушаләхәнче, "Кондурча" хушаләхра икшер К-700. Хәру әсәи пыратә пулин те, хәш-пәр хушаләксенче юсавлә тракторсен хушисем сук. Сапла, "Татарстан" ассоциацире савән пек техника б единица, "Урнякра" - 3, сичә хушаләхра 2-шер трактор хушасәр тәрашсә. Районта вәсем вәтәр ытла шутланашсә. Сак кәлтәка вара нимле сәлтавапа та түрре кәларма сук.

Киләштерсе әсләсә

Выйәх-чәрләх әрчестеми әйәлана кәнә әс. Николай Александрович сәт-су ферминче моторист пулса вай хурат, уйән мәшәрә - Надежда Николаевна 14 сұл әнтә кунта әнесем сәват, сәврийә сұлә, әста әсчә әсрәте малтисен шутәчә, киләчә те уйән пурте йәркелә: Васильевсем вищә ача үстерәсә.
Кәсал Надеждән уйкәйәнчә, тәпрен ил-

сен, пәрремәш хут пәрүланә әнесем. Вәсем пурмай сәт паракан әнесем пуличчә мән чухлә вай хумалине ферма әсчәненсә сәс пәләсә. Надежда та пәтәм хәйән опычәне тата әсталәхәне уса курса сак кәткәс задача чәтәймәйн пурнаслама тәрәшәтә. Сур сұл хушшинчә вәл хәйән уйкәйәнчи кашни әне-рен 2300-шер килограмм сәт сунә, хальхи вәхәтра тәләкри сәвәм 15-16 килограмман чакмасть. Сәвәнна та халь

кәна әслеме пусланә дояркәсем опыт туняма ун патие пырашсә. Вәсене вәл хәпәлласах пуләшма тәрәшәтә. Вәсен хушшинчә Надежда Мамонтова та. Вәсем унла киләштерсе әсләсә.
Укәрчәкәре: хресченсен хушаләхәсен Синдряков ячәпе хисепленекен ассоциациән дояркисем Н. Васильева Н. Мамонтова.
Н. А з и з о в сәйүкәрчәкә.

КУН хысәән КУН

Конгресс Ращәйре иртә

ЮНЕСКОн Пәтәм тәнчери пилләкмәш конгрессә 1999 сұлта сұлта Ращәйре иртә. Конгресс хәннисене йышанма Париж, Тулуза, Токио хулисем тупәшнә, анчах та конгресса юлашки хут 20-мәш әмәрте Екатеринбург хулинчә ирттерес текен шухәш сәнтәрнә: Екатеринбург икә континент - Европа тата Ази - чиккинчә вырнашнә. Сакән сунчен хула вәсәсенче те ЮНЕСКО штаб-хәваттерәнчә пәлтернә те әнтә. Конгресса "континентсен чиккинчә, 1000 сұләх вәсәнчә" тәлләвпе ирттерәсә.
Урал тәп хулинчә ЮНЕСКОн Уралпа сәпәр центрә тата Тәнчери сак культура организациән Ращәйри штаб-хәваттерә әслеме пусланә. ЮНЕСКО тәнчери 140 сәршыва пәрлештерсе тәрәтә.

Синоптиксем шанәса түрре кәлармәсә

Чехи правительствивы вәхәтрах патшаләх метеослужбине тәпрен сәнетме йышаннә. Сәршыври сәнталәка сәнакансем юхтарса сәвакан сүмәр пуласси сунчен вәхәтра а сәрхат тара ман. Пәлетпәр әнтә, сәршыван Хәвел тухәс тәрәхәнчә пәлтәрхи утә уйәхәнчә те, кәсалхи утә уйәхән вәсәнчә те сүмәр нумай сунә пирки нумай-нумай хулапа яла шыв илнәччә. Сак инкек сәршыва сав тери пысәк тәкак күнә.
(ИТАР-ТАСС).

Хресченсен хушаләхәсен ассоциациән, организацисен ертүсисене тата граждәнсене пәлсе тәма

Сивәсем пусланиччен вәхәт нумай юлмарә, ала пулсан хутмалли вәхәт та ситет. Кайран үкәммелле ан пултәр тесен, халь лайәх хәтәрленмелле. Сапла, 1997-1998 сұлсенчә районта кәмакасем юсавсәр пулнине, вәсемпе уса курмалли правиләсенә пәснине 17 пушар пулнә. 1996 сұлхи декабрән 27-мәшәнчә Енекасси яләнчә пушар пулнә, сәлтавә - кәмака юсавсәр пулни, инкек-ре 4 сын вилнә.

Сакән пек инкексенчен сыхланас, сынсен, предприятисен пурләхне упрас тесен пушар хәрушәрләхән правилисене пәхәнмалла тата пурнасламалла:

- хутмалли вәхәт ситичен кәмакасенә, котельнайсенә, әшәтакан генератор установкисене тәрәслемелле, юсамалла. Кәмакасен сурәксем пулмалла мар, вәсене тәмпа шәлса хумалла;
- кәмака тата ытти

әшәтакан приборсемпе сунакан конструкцисем хушшинчә пушара хирә-сле пайсем пулмалла.

- хутмалли вәхәт ситичен тәтәм сүләсемпе кәмакасенә хәрәмран тасатмалла;
- мачча тәрринчи тәтәм сүләсенә шуратмалла; хурансен тата әшәтакан установкәсен кашни форсунки патәнчә икә вентилен каямар вырнаштарамалла: пәрне хутнә сәре, теприне - топливо савәчә патне.
- фермәсенчи әшәтакан установкәсенә ытти пүләмсенчен уйәрмалла.

Хәле хәтәрленме вәхәт пур-ха. Сак вәхәт хушшинчә кәмакасенә юсамалла. Пушар хәрушәрләхән правилисене сирәп тытса пыни Сирән пурнашәрпа пурләхәра сыхласа хәварнине яланах асра тытмалла.

Р. ИЛЬЯЛОВ,
Нурлат ПЧ ИГПН начальникә, шалти служба лейтенанчә.

Комбайн, механизатор тата... вут-кәвар

Хальхи вәхәтра пирән район хирәсенчә тырпул пухса кәртәкән тәрлә комбайнсем әсләсә. Хаклә техникәна упрас тесен пушар хәрушәрләхән правилисене пәлмелле тата пурнасламалла. Тырпул пухса кәртнә вәхәтра вут-сұләм тухнин сәлта-вәсем:

- машина двигателәсен пәрәхәсенчен сұләм тухни;
- двигательсен системисене таңа сыхәнтарманнине пула сұләм тухни;
- машинән хәрсе кайнә деталәсем сине сунтармалли-сәрмелли материалсем лекни;
- тырә сапакан тата вищәв устройствисене хытә япаласем лекни;
- электрооборудовани юсавсәр пулни;
- машина деталәсем хәрсе кайни.

Тырпул пухса кәртнә вәхәтра ял хушаләх культурисем хәвәрт тивсе кайма пултара-сәсә. Вәтетнә массәна сұлпе капот әйәнчи хушша вәстерсе кәртет, унта вәл 300-500С сити хәрнә деталәсем сине лекет, улам пәрчисем

вара тивсе каясә, вай установки сывәхәнчә сунюхни вут-кәвара сарәлма пуләшәтә. Ун пек чухне пушара сирсе ярас тесен:

- двигатель сывәхәнчи тата капот әйәнчи хушәра улам пәрчисене тасатса тәмалла;
- техника енчен куллен тивәстернә чухне комбайнсенә тухәс каяшәсенчен тасатмалла;
- техника енчен тивәстернә чухне юрәхәра тухнә деталәсенә вәхәтра паләртмалла. Әслекен комбайнсен пурин те питанипе сұламалли системәсен сыхәннәвәсенчен сунтармалли-сәрмелли материалсем юхәсә. Сакна май комбайн узеләсемпе деталәсенә витекен тәрлә сийәсем вараланашсә.

Вәсем мәнле те пулин сәлтава пула сунма тытәнсан вут мәнпур сәре хәвәрт сарәлатә, сакә пушара сунтерме питә кансәрлет. Пушартан сыхланас тәләшпе комбайнсенә улам юлашкисенчен, юхнә топливоран, сурән шывпа шәпәрпа тата нүрә сәтәкпе тасатмалла.

Комбайнсем сунче икә пушар сунтеркәсә,

икә кәрсә, икә швабра пулмалла. Комбайнерсем, сакна асра тытәр!

Комбайн сунче пушар тухсан: молотилкәна сунтермелле, май пулсан машинәна әслекен вырәнтан кәлармалла, двигателе сунтермелле, аккумулятор батарейисене сунтермелле, пушара сунтерме тытәнмалла. Чи малтан пушар сунтеркәсәпе уса курмалла, кайран сұләма хәйәрпа, сәрпе, шывпа сунтермелле. Двигатель сунма тытәнсан пушар сунтеркәсәнчи кәпәка двигатель айне сирпәтмелле, сакән хысәән суннә вырәна хәйәр сапмалла е шывпа сивәтмелле, мәншән тесен вәйлә сити пулсан хәрнә деталәсенә пула тепәр хут сунма тытәнма пултара тә.

Сунакан хире сунтерме пушар сунтеркәсәсемпе, швабрәсемпе тата кәрсәсемпе уса курмалла.

Н. ЗАХАРОВ,
Нурлатри ПЧн ИГПН начальникә, шалти служба майорә.

